

تاریخ

کلید واژه: اهمیت تاریخ، فایده تاریخ، تاریخ در اسلام
پرسش: آگاهی از تاریخ در اسلام چه اهمیتی دارد؟
پاسخ: تاریخ بهترین راهنمای انسان برای آگاهی از احوال نیکان، محرک کسب فضایل و طرد رذایل است.

فهرست مندرجات

- ۱ - اهمیت تاریخ
- ۲ - اهمیت تاریخ در اسلام
- ۳ - منشأ اصلی تاریخ نگاری اسلامی
- ۴ - تاریخ از دیدگاه قرآن
- ۵ - تاریخ از دیدگاه بزرگان دین
- ۶ - تاریخ از دیدگاه امیر مؤمنان
- ۷ - یک نکته
- ۸ - تأثیر شناخت تاریخ صدر اسلام
- ۹ - هدف تاریخ
- ۱۰ - علم تاریخ در اسلام
- ۱۱ - فواید آشنایی با تاریخ
  - ۱۱.۱ - آشنایی با احوال اشرف مخلوقات
  - ۱۱.۲ - بدست آوردن درک درست‌تری از آیات قرآن
  - ۱۱.۳ - کسب معرفت بر احوال گذشتگان
  - ۱۱.۴ - آگاهی از احوال شایستگان
  - ۱۱.۵ - تاریخ بیانگر هویت یک ملت
- ۱۲ - معرفی منابع، جهت مطالعه بیشتر
- ۱۳ - پانویس
- ۱۴ - منبع

اهمیت تاریخ

تاریخ و تاریخ نگاری به عنوان یکی از ابعاد و مظاهر فرهنگ و تمدن حائز اهمیت بسیار است، زیرا شناخت و دریافت وجوه مختلف هر فرهنگ و تمدنی بدون دسترسی به تاریخ انواع هنرها و دانش‌هایی که در تمدن ظهور کرده یا تکامل یافته ممکن نخواهد بود. اسلام هم که دینی کامل و غنی و دارای فرهنگ و تمدن عالی است توجه بسیاری به تاریخ و تاریخ نگاری دارد.

اهمیت تاریخ در اسلام

با یک نگاه کلی به آیات قرآن و کلام بزرگان دین می‌توان به اهمیت تاریخ واقف شد. به طوری که یک سوم آیات قرآن در مورد سرگذشت امت‌های گذشته است که خداوند به منظور عبرت گیری انسان‌ها این قصص را بیان فرموده است.

منشأ اصلی تاریخ نگاری اسلامی

منشأ اصلی و حقیقی تاریخ نگاری اسلامی و نیرومندترین عامل الهام بخش مورخان برای پژوهش و تدوین تاریخ، دین اسلام بود که از شعور نیرومند تاریخی برخوردار است.^[۱]

تاریخ از دیدگاه قرآن

اشارات قرآن به وقایع و حوادث تاریخی^[۲] حاکی از نگرش تاریخی به حوادث گذشته و مبین غایت تاریخ از دیدگاه قرآن و حاوی درس‌های مهم تاریخ و تجارب تاریخی است.

تاریخ از دیدگاه بزرگان دین

تاریخ از دیدگاه بزرگان دین و مورخان اسلامی بهترین راهنمای انسان برای آگاهی از احوال نیکان، محرک کسب فضایل و طرد رذایل و مشوق زهد از طریق تجربه پذیری از دگرگونی‌های روزگار و حصول نیرویی برای تمیز درست از نادرست و تحلیل و نقد و پیش بینی حوادث از طریق مقایسه آنها است.

تاریخ از دیدگاه امیر مؤمنان

امیرمؤمنان علی - علیه السلام - در این رابطه به فرزندش امام حسن - علیه السلام - می‌فرماید: پسرما! درست است که من به اندازه‌ی پیشینیان عمر

نکرده‌ام اما در **کردار** آنها نظر افکندم و در **اخبارشان** اندیشیدم و در آثارشان سیر کردم تا آنجا که گویی با آنها بوده‌ام، بلکه با مطالعه تاریخ آنان گویا از اول تا پایان عمرشان با آنها بوده‌ام. پس قسمت‌های روشن و شیرین زندگی آنها را از دوران تیرگی شناختم و زندگی سودمند آنان را با دوران زیانبارش شناسایی کردم، پس از هر چیزی مهم و ارزشمند را و از هر حادثه‌ای زیبا و شیرین آن را برای تو برگزیدم و ناشناخته‌های آنان را دور کردم. پس آنگونه که پدری مهربان نیکی‌ها را برای فرزندش می‌پسندد من نیز برآن شدم تا تو را با خوبی‌ها **تربیت** کنم... [۳]

یک نکته

تاریخ سبب **ترغیب** (به کارهای خیر) و دوری کردن (از اعمال شر) **بیم دادن** و **تسللی** و **تأسی** و **مشورت** و **موفقیت** می‌شود. [۴]

تأثیر شناخت تاریخ صدر اسلام

با توجه به اهمیت تاریخ و فراگیری تاریخ نگاری و پژوهش در **منابع تاریخی** می‌توان از **تاریخ صدر اسلام** و بالاخص با عنایت به **سیره‌ی پیامبر** - صلی الله علیه و آله - و پیروی از آن بزرگوار در شؤون زندگی و بسط **تعالیم اسلام** با استفاده از گفتار و **کردار پیامبر** - صلی الله علیه و آله - همت گماشت. [۵]

هدف تاریخ

ما باید در **تحلیل تاریخ** و نقل آن به هدف و فایده‌ای که تاریخ می‌تواند برای بشر داشته باشد، توجه کنیم و همان طور که اشاره شده این هدف و فایده همان **بند** گرفتن است. [۶] که مورخان به تبع آیات قرآن برای تاریخ برشمرده‌اند. زیرا که از مضمون تعدادی از آیات قرآن برمی‌آید که مراد از اشاره به **بعثت انبیا** و سرگذشت آدمیان و **اعمال** امت‌ها و علل سقوط آنها و تشویق انسان به تحصیل **تجربه** و پندگیری برای **تهذیب اخلاق** و یافتن راه **هدایت** است. [۷] [۸] [۹]

علم تاریخ در اسلام

علم تاریخ در اسلام بسیار شریف است و از **حدیث** و بر پایه‌ی اصول پذیرفته شده در آن **علم** مایه می‌گیرد. افق بازی که در تحلیل و **تفسیر تاریخ** در نگرش و نگارش مورخان اسلامی به چشم می‌خورد، حکایت از تعمق آنان در آیات قرآن کریم می‌کند. [۱۰]

فواید آشنایی با تاریخ

از فواید آشنایی با تاریخ می‌توان به مواردی اشاره کرد، هر چند که محدود به موارد ذکر شده نمی‌باشد:

← آشنایی با احوال اشرف مخلوقات

آشنایی با احوال اشرف **مخلوقات** (**پیامبر** - صلی الله علیه و آله -) و رنجی که به هنگام ترویج **رسالت** و یاری دین **خدا** برد. تجربه‌های متنوعی که در نتیجه‌ی رویارویی با دشمنان خدا به دست آورد تا توانست ریشه‌ی **فساد** را از زمین برکند و چراغ هدایت را در آن برافروزد. [۱۱]

← بدست آوردن درک درست‌تری از آیات قرآن

بدست آوردن درک و فهم درست‌تری از آیات قرآن از راه شناخت این امر که چگونه اطلاعات تاریخی پیشین که در این کتاب (قرآن) آمده با آنچه که در سایر **کتاب‌های آسمانی** به بنیان‌گذاران **ادیان وحی** شده مطابقت دارد. هر چند از سوی فردی **امی** و مدرسه نرفته آورده شده که هرگز در سراسر عمر مکان‌های دور دست را ندیده بود. [۱۲]

← کسب معرفت بر احوال گذشتگان

کسب **معرفت** تمام بر احوال امت‌های مختلف خواه **گروه‌های دینی** یا سیاسی.

← آگاهی از احوال شایستگان

آگاهی از احوال **شایستگان** و **نیوکاران** این **جهان** و چگونگی پراکنده شدن آنها و شیوه‌ی زندگی کردنشان.

← تاریخ بیانگر هویت یک ملت

تاریخ بیانگر **هویت** یک ملت و امت و تمدن است و هیچ ملتی برای حفظ جایگاه خویش نمی‌تواند بدون عقبه و هویت باشد و این مرهون تاریخ است.

معرفی منابع، جهت مطالعه بیشتر

۱- **تاریخ نگاری در اسلام**، ترجمه و تدوین **یعقوب آزند**.

۲- تاریخ نگاری در اسلام، روزنتال، ج ۱.

۳- **التاریخ العربی و المورخون**، **شاکر مصطفی**.

۴- **فروع ابدیت**، **جعفر سبحانی** (مقدمه کتاب).

پانویس

۱. ↑ قرشی، تاریخ نگاری در تاریخ فلسفه در اسلام، ترجمه‌ی نصر الله پور جوادی، تهران، بی‌جا، ۱۳۶۷، ص ۲۹۷.

۲. ↑ طه/سوره ۲۰، آیه ۹۱.

۳. ↑ نهج البلاغه، نامه ۲۱، ترجمه‌ی مجد دشتی، ص ۵۲۳.

۴. ↑ فرانتس، روزنتال، تاریخ تاریخ‌نگاری در اسلام، بخش دوم، ترجمه‌ی اسد الله آزاد، مشهد، آستان قدس رضوی، چاپ اول، ۱۳۶۸، ص ۱۴۱.

۵. ↑ سجادی، سید صادق تاریخ نگاری در اسلام، تهران، سمت، چاپ اول، ۱۳۷۵، ص ۱۵.

۶. ↑ مسکویه، ابو علی، تجارب الامم و تعاقب الهمم، ج ۱، به کوشش ابوالقاسم آدمی، تهران، بی‌جا، ۱۳۶۶، ص ۳۰.

۷. ↑ هود/سوره ۱۱، آیه ۱۰۰.

۸. ↑ هود/سوره ۱۱، آیه ۱۲۰.

۹. ↑ آل عمران/سوره ۳، آیه ۱۴۰.

۱۰. ↑ آینه وند، صادق، تاریخ سیاسی اسلام، تهران، نشر فرهنگی رجا، چاپ دوم، ۱۳۶۳، ص ۱۳.

۱۱. ↑ روزنتال، تاریخ تاریخ‌نگاری در اسلام، ص ۲۱.

۱۲. ↑ روزنتال، تاریخ تاریخ‌نگاری در اسلام، ص ۲۱.

منبع

